

Navn: Kalle Gad Lind

Fødselsdato: ~~01-01-1999~~

Skole: Frederiksborg Gymnasium og HF

Fag: Studieretningsprojektet, Større skr. opg (4841--
stx)

Dato for prøveafleggelse: 20-12-2018

Studieretningsprojekt 2018/19

Elev id: 3b 09 Elev: Kalle Gad Lind
--

Fag:	Vejleder:
Spansk A	Anders Bergholdt Tlf.: 0918 5541 E-mail: and.bergholdt@frederiksborgskole.dk
Historie A	Kristian Erboe Vestergaard Tlf.: 55 12 10 30 E-mail: vestergaard.kristian@frederiksborgskole.dk
Område: Militærkuppet i Chile 1973	
Opgaveformulering: Gør i hovedtræk rede for den politiske situation i Chile under Allendes regeringsperiode og mulige årsager til Pinochets militærkup. Giv en analyse og fortolkning af drejebogen til filmen "Machuca" (Gyldendal, 2006) med fokus på centrale personkarakteristikker, og på hvorledes den politiske konflikt kommer til udtryk i forholdet mellem personerne. Diskutér afslutningsvis, hvordan henholdsvis venstre- og højrefløjen fremstilles i filmen, og hvordan den internationale historiske kontekst påvirkede konflikten. Det forventes, at opgaven har et omfang svarende til 15-20 normalsider. (Indholdsfortegnelse, noter, litteraturliste, grafer, illustrationer etc. medregnes ikke i sidetallet).	

MILITÆRKUPPET I CHILE 1973

Af Kalle Gad Lind 3.b
Frederiksborg Gymnasium

Abstract

The paper examines the military coup in Chile in 1973. After trying to make the country more equal for all citizens by nationalizing the copper industry and making several land and agrarian reforms, President Salvador Allende still had not succeeded in pleasing the entire population. According to especially the upper-class, who lost their privileges, the time for an assumption of power had come. The focus of this paper is the ways in which the two wings are expressed in the political conflict. The paper starts out by accounting for the political situation under Salvador Allende's term in office. The possible grounds for the violent coup in 1973, led by General Augusto Pinochet, is also given an account of. Subsequently, the paper continues with an analysis of the script of the movie *Machuca*, in which the essential characters are characterized in proportion to the political conflict, and how the conflict is expressed in their relation. Finally, the paper discusses how the left and right wing are presented in the movie, and how the international political context had an effect on the conflict. It is concluded that the Chilean society was split in two during Allende's term in office. The aim with his policy was to unite the society in which Allende failed. Furthermore, it is concluded that there can be drawn parallels between the Saint Patrick School and Allende's project. In proportion to the relation between Machuca and Gonzalo, Allende's policy does not induce to equalize the difference between them. Finally, it is concluded that especially the United States and the Soviet Union had a considerable impact on Chile in the period 1970-73.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
2. Chile under Allende	4
2.1 Salvador Allende og Unidad Popular.....	4
2.2 Pinochets årsager til kuppet	6
2.3 Vurdering af kilder.....	8
3. Machuca	9
3.1 “Machuca” af Andrés Wood	9
3.2 Fader McEnroe og Colegio Saint Patrick’s – en parallel til Allendes ide om et lige Chile...9	
3.3 Pedro Machuca og Gonzalo Infante.....	12
3.4 Politiske holdninger blandt elevernes forældre.....	15
3.5 Machuca og virkelighedens Saint Patrick.....	17
4. Diskussion.....	18
4.1 Venstre- og højrefløjen	18
4.2 International politisk kontekst.....	19
5. Konklusion	22
6. Litteraturliste.....	24

1. Indledning

Historiske begivenheder er en evig inspirationskilde til kunst, litteratur og film. Mange forfattere og filminstruktører har gennem tiden ladet sig inspirere af vigtige, skelsættende historiske begivenheder, i deres kunstneriske produktion af film og bøger. Eksempelvis er film som *Dunkirk*, *Pearl Harbour* og *Under sandet* som er inspireret af begivenheder under Anden Verdenskrig, populære film der tiltrækker et bredt publikum over hele verden.

Militærkuppet i Chile i 1973 var en skelsættende begivenhed i Chiles historie. Kuppet fandt sted på baggrund af Salvador Allendes socialistiske projekt, et projekt som indebar store politiske og sociale omvæltninger i landet. Det var ikke et ukendt fænomen, at et latinamerikansk land forsøgte sig med socialismen som styreform, men det var en begivenhed der fik stor international opmærksomhed, og Chile blev en brik i Den Kolde Krig. Denne begivenhed har også været baggrund for meget litteratur, men også film. Den chilenske forfatter Isabel Allendes roman *Åndernes Hus*, er måske det mest kendte eksempel på litteratur, der har inspiration fra Chiles historie. Filmen *Machuca* er også et værk hvor historiske begivenheder har været inspirationskilden og er en central del af handlingen. Filmen kan ses af alle mennesker uden en forhåndsviden om den historiske kontekst. Handlingen er i sig selv spændende og medrivende, men med en forståelse af den samtidige historiske kontekst, får man en anden og dybere forståelse af filmen. Derfor har det været interessant for mig at arbejde med fagene spansk og historie i forbindelse med analysen af filmen.

I det følgende vil den politiske situation under Salvador Allende blive undersøgt gennem en redegørelse for Allendes politiske program, samt årsager til at dette endte med et militærkup. Herefter vil opgaven analysere hvorledes den politiske konflikt kommer til udtryk blandt personerne i filmen *Machuca*. Her fokuseres der særligt på de to hovedpersoner, samt parallellerne mellem situationen i filmen og i virkeligheden. Slutteligt vil fremstillingen af henholdsvis venstre- og højrefløjen i filmen diskuteres, samt hvordan den internationale historiske kontekst påvirkede konflikten.

2. Chile under Allende

2.1 Salvador Allende og *Unidad Popular*

Den 4. september 1970 vinder koalitionen af chilenske partier *Unidad Popular* (Folkefronten) præsidentvalget i Chile. *Unidad Popular* var et samarbejde mellem chilenske venstrefløjspartier, bestående af socialister, kommunister, radikale og kristelige demokrater, med Salvador Allende i spidsen som præsidentkandidat. Året før folkeafstemningen dannedes *Unidad Popular* i 1969, hvor de tre store partier var *Partido Comunista de Chile* (Kommunistpartiet), *Partido Radical* (Det radikale parti) og *Partido Socialista* (Socialistpartiet).¹ Det var en overraskende og snæver sejr for *Unidad Popular*, da der var kun ca. 39.000 stemmer der skilte Salvador Allende fra modkandidaten og kristendemokraten, Jorge Alessandri Rodriguez², som i øvrigt havde været Chiles præsident fra 1958 til 1964.³ Den, på det tidspunkt, 62-årige Salvador Allende, som ved sit fjerde forsøg siden 1952 endelig var kommet til magten, lovede at fortsætte koalitionens socialistiske projekt, der til sidst skulle føre til et socialistisk og mere lige Chile.

Unidad Populars program var et forenet socialistisk program, der havde været undervejs de sidste tre årtier. Det handlede først og fremmest om at give de fattige chilenske arbejdere, bønder, landarbejdere og slumbeboere en bedre tilværelse. De store befolkningsgrupper skulle altså via Allendes politik alle have del i landets rigdom, fremgang og vækst.⁴ Men udover det, garanterede Allende også at bevare og værne om de demokratiske værdier, som landet i forvejen havde opbygget. For at dette skulle kunne lykkedes, ville *Unidad Popular* tage sammenslutninger og fagforeninger for arbejdere, bønder, små og store virksomheder etc. med på råd, såfremt det var nødvendigt og relevant.⁵ På den måde ville alle, både rige og fattige arbejdere, have noget at skulle have sagt.

Unidad Popular-regeringens vigtigste punkter på dagsordenen var nationaliseringen af kobberindustrien, som førhen havde været i amerikanske hænder, statslig kontrol over landets 300 største virksomheder, en jordreform med opløsning af alle godser over 80 hektar, udvidelse af det

¹ Clausen, Inge-Margrethe: "Machuca" 2006, s. 65.

² De Onis, Juan: *Allende, Chilean Marxist, wins vote for presidency*. Besøgt d. 7/12 2018

<https://www.nytimes.com/1970/09/06/archives/allende-chilean-marxist-wins-vote-for-presidency-allende-chilean.html>

³ Castro- Becker, Maria og Arne Skadhede: *Chile – historie*. Den store danske, Gyldendal. Besøgt d. 10/12/2018.
[http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Syd_og_Mellemamerika/Chile/Chile_\(Historie\)](http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Syd_og_Mellemamerika/Chile/Chile_(Historie))

⁴ Rasmussen, Kai: *Chile kampen for demokrati*, s. 83.

⁵ *Unidad Popular's* program <http://www.his2rie.dk/kildetekster/chile-kampen-for-demokrati/tekst-19/>

sociale system og markante lønstigninger. Allendes politik var rettet mod monopolernes magt og mod fåmandsvældet i landsbyerne.⁶

Kobberet, som skulle nationaliseres, havde gennem lang tid været Chiles adgang til enorme indtægter. Det var landets største naturlige rigdomskilde, som i perioder havde skabt vækst og velstand og været løsningen på statens finansielle vanskeligheder. Kobberet var Chiles 'løn' og stod for op mod 70% af indtjeningen til landet.⁷ Store dele af kobberindustrien havde være på amerikanske hænder, hvilket gjorde at Chile gik glip af store potentielle indtægter. Derfor var det centralt for Allendes program at nationalisere de kobberminer som førhen havde været private, sådan at Chiles økonomi ville få gavn af landets egne naturlige ressourcer.

Landbrugsreformer var også et vigtigt skridt for Allende. Målet var et socialistisk og mere lige Chile, hvor monopolernes magt var knap så dominerende, og derfor ville Allende og *Unidad Popular* fordele jorden mere ligeligt. Allendes forgænger på præsidentposten, kristendemokraten Eduardo Frei Montalva⁸, havde i forvejen taget de første skridt i retningen af jordreformer der skulle fordele jorden og Allende fortsatte fra hvor Frei slap. Der var i korte træk tale om en jordreform, der skulle udstykke de store godser og fordele dem ud mellem jordløse bønder.⁹ Det var en del af *Unidad Popular*'s program at give den eksproprierede jord til kooperativer af bønder, således at jorden gik fra at være ejet af én godsejer til at være ejet af en sammenslutning af bønder, som nu kunne dyrke jorden og selv høste afgrøderne.¹⁰

Salvador Allende holdte den 5. november 1970 sin først tale som Chiles præsident. Lokaliteten var det Nationale Stadion i hovedstaden Santiago og repræsentanter fra Nordkorea, Cuba, Kina og DDR (Den Tyske Demokratiske Republik) deltog i fejringen af det nye 'medlem' i kommunisteverdenen. I talen gør Allende det klart for befolkningen, hvad *Unidad Popular*'s politik går ud på:

*“Acabaremos con los monopolios, que entregan a unas pocas docenas de familias el control de la economía.”*¹¹

⁶ Clausen, Inge-Margrethe: "Machuca" 2006, s. 65.

⁷ Rasmussen, Kai: *Chile kampen for demokrati*, s. 86.

⁸ Cancino-Troncoso, Hugo: *Eduardo Frei Montalva*. Den store danske, Gyldendal
http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Syd_og_Mellemamerika/Sydamerikanske_personligheder/Eduardo_Frei_Montalva

⁹ Fors, Mats: *Kuppet i Chile* <https://altomhistorie.dk/krig/den-kolde-krig/kuppet-i-chile>

¹⁰ *Unidad Popular*'s program <http://www.his2rie.dk/kildetekster/chile-kampen-for-demokrati/tekst-19/>

¹¹ *Discurso de Salvador Allende en el Estadio Nacional, 5. de noviembre de 1970:*

[https://es.wikisource.org/wiki/Discurso_de_Salvador_Allende_en_el_Estadio_Nacional_\(5_de_noviembre_de_1970\)](https://es.wikisource.org/wiki/Discurso_de_Salvador_Allende_en_el_Estadio_Nacional_(5_de_noviembre_de_1970))

Unidad Popular ville altså gøre en ende på monopolerne og give Chiles rigdomme tilbage til folket:

*“Recuperaremos para Chile sus riquezas fundamentales. Vamos a devolver a nuestro pueblo las grandes minas de cobre, de carbón, de hierro, de salitre. Conseguirlo está en nuestras manos, en las manos de quienes ganan su vida con su trabajo y que están hoy en el centro del poder.”*¹²

Ifølge Allende, var det nu folket der var i centrum for magten. Men alt i mens stemningen koger på *Estadio Nacional de Chile* demonstrerer chilenske middelklassekvinder i hovedstadens centrum.

’Frels os for kommunismen’ råber de og vifter med sorte lommetørklæder. Dette scenarie danner et meget godt billede af situationen for Allende det næste lange stykke tid.¹³

2.2 Pinochets årsager til kuppet

Det blodige kup i 1973 repræsenterede et vendepunkt i Chiles historie. Forud for kuppet havde fredeligt demokrati på unikt vis i latinamerikansk sammenhæng været et kendetegn for Chile i mere end 40 år. De fattigste sektorer i landet nød godt af Allendes politik, der blandt andet omfattede faste priser på basale varer, højere lønninger, flere sociale programmer og styrkelse af fagforeningerne.¹⁴ Levestandarden for de fattigste i landet blev forbedret og dette lyder umiddelbart som et drømmescenarie for et land, hvor forskellen på overklassen og underklassen er tydelig. Men Allendes tre år ved regeringsmagten mødte også modgang og medførte voldsom uro i det chilenske samfund.

Unidad Popular førte nemlig en nationaliseringspolitik der ikke kun forårsagede stor utilfredshed blandt forskellige virksomhedsejere, men også betød at internationale investorer trak sig ud af landet med inflation til følge. Det var især fra amerikansk side, at man var særdeles bekymrede omkring Allendes socialistiske eksperiment. Allerede da *Unidad Popular* kom til magten i 1970, bad den daværende amerikanske præsident Richard Nixon, CIA-direktøren Richard Helms om at få ”økonomien til at skride” med henblik på at modarbejde og underminere Allende-regeringen.¹⁵ Måden hvorpå USA kom til at genere Allende-regeringen i første omgang, var ved at føre en ’mild’ økonomisk krig. Det gjorde de gennem international økonomisk boykot og ved at forsøge at genere kobbereksporten i Chile.¹⁶ Handelsforbindelserne mellem Chile og USA blev afbrudt, og den

¹² [https://es.wikisource.org/wiki/Discurso_de_Salvador_Allende_en_el_Estadio_Nacional_\(5_de_noviembre_de_1970\)](https://es.wikisource.org/wiki/Discurso_de_Salvador_Allende_en_el_Estadio_Nacional_(5_de_noviembre_de_1970))

¹³ Lassen, Morten: *Kuppet i Chile*, s. 37.

¹⁴ Lindhardt, Martin med flere: *Chile mellem fortid og fremtid*, s. 11

¹⁵ Kornbluh, Peter: *Kissinger and Chile: The declassified record* <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB437/>

¹⁶ Clausen, Inge-Margrethe: “Machuca” 2006, s. 68.

amerikanske støtte til oppositionen voksede. USA indførte også boykot på reservedele og andet teknologisk udstyr som var nødvendigt i kobberproduktionen. Derfor blev regeringens håb om at nationaliseringen ville skabe øgede indtægter en skuffelse.¹⁷

For at modarbejde regeringen, stoppede flere chilenske fabriksejere bevidst produktionen og varer blev holdt tilbage og solgt på det sorte marked, så der tilsyneladende ville komme varemangel i landet. Samtidig var regeringen nødt til at importere flere varer, hvilket skabte minus i landets handelsbalance. Den faldende pris på kobber, hvilket var Chiles vigtigste eksportvare, bidrog også til politisk uro og dalende produktion.¹⁸

Situationen var til sidst så tilspidset, og protesterne fra middel- og overklassen så markante, at et scenarie af Allende blivende på magten på demokratisk vis var urealistisk for mange.

Overordnet havde der siden Allendes indsættelse som præsident og frem til 1971, været en fin forståelse mellem Allende og de resterende partier i koalitionen. Men ved årsskiftet i 1971-1972 satte oppositionen, altså højrefløjen, sig i offensiven og bragte dermed den ellers frembrusende *Unidad Popular* i defensiven for en stund. *Partido Democracia Cristiana* (Kristelige demokrater) stod i spidsen med krav om skærper angående flere forslag om nationaliseringer af industrien fra *Unidad Populars* side. Helt generelt var oppositionen nu mere på banen og de gjorde det i den grad svært for Allende at gennemføre sin politik. Uenighederne var ikke kun mellem politikerne. Meningsforskellene bemærkedes også mellem befolkningen og det kom til udtryk blandt højre- og venstregrupper, hvor voldelige sammenstød forekom, samtidig med at varemanglen i landet skabte større og større frustration.¹⁹

Alt dette var samlet set et udtryk for et Chile, der bogstaveligt talt var ved at falde sammen.

De førnævnte omstændigheder havde alt sammen stor betydning for Pinochets årsager til at tage militær kontrol over Chile. I takt med at økonomien blev ringere og ringere, og støtten til oppositionen fra amerikansk side blev større og større, var Chile nu tættere på et militærkup end nogensinde før. Dem der havde mistet deres formuer, ejendomme og privilegier som følge af Allendes politik var selvsagt meget utilfredse. Dele af det konservative parti og den katolske kirke gik ind for at der måtte tages drastiske midler i brug. Pinochet havde således opbakning både i politiske, religiøse, amerikanske og militære kredse til at gøre en ende på Allendes regeringsperiode ved hjælp af militær magt.

¹⁷ Rasmussen, Kai: *Chile kampen for demokrati*, s. 85.

¹⁸ Lindhardt, Martin med flere: *Chile mellem fortid og fremtid*, s. 12

¹⁹ Rasmussen, Kai: *Chile kampen for demokrati*, s. 91

2.3 Vurdering af kilder

Materialet der er brugt i redegørelsen, består af både historiske fremstillinger som eksempelvis den danske bog *Chile kampen for demokrati* og af historiske kilder, som eksempelvis *Unidad Popular's* program eller Allendes første tale som præsident.

I bogen *Chile kampen for demokrati* har forfatteren, historiker og cand.mag. Kai Rasmussen, på baggrund af historiske kildetekster skrevet bogen og giver dermed en historisk fremstilling af Chile. Umiddelbart har Kai Rasmussen ikke nogen part i konflikten mellem højre- og venstrefløj, og han har heller ikke et politisk ærinde. Derimod er formålet med bogen blot at formidle en historisk hændelse, baseret på forskellige historiske kilder. Bogen er skrevet i 2010, hvor situationen i Chile kan ses i et andet historisk perspektiv end hvis bogen var skrevet i slutningen af 70'erne, hvor Den Kolde Krig i den grad prægede synet og opfattelsen af konflikten. Tendensen i bogen stemmer overens med hvad man kan læse i andre fremstillinger af situationen, hvorfor jeg dermed vil vurdere kilden som værende troværdig.

Ved at bruge en historisk førstehåndskilder som Allendes første tale på *Estadio Nacional de Chile* eller *Unidad Popular's* program, får jeg mulighed for at kunne vurdere Allendes politik. Dog er det nødvendigt at forholde sig til kildens ophavssituation, afsender og modtager samt hvor kilden fremføres. I forhold til Allendes første tale, som fremføres foran tusindevis af mennesker på det nationale fodboldstadion, kan Allende have haft særlige interesser og/eller formål med talens indhold og måden at fremføre den på. Ophavssituationen er derimod en anden når man kigger på *Unidad Popular's* program. Dette er en kilde der er formuleret, nedskrevet og sandsynligvis gennemarbejdet over længere tid. Kilden er produceret som en tekst og er beregnet til at blive læst af modtageren.

Samlet set vurderer jeg, efter undersøgelse af mine kilder, at disse giver et troværdigt samt nuanceret billede af situationen i Chile.

3. Machuca

3.1 “Machuca” af Andrés Wood

Filmen *Machuca*²⁰ er en fortælling om venskabet mellem to ulige drenge i skyggen af optakten til militærkuppet i Chile i 1973. Landet styres på dette tidspunkt af en socialistisk regering med Salvador Allende i spidsen som demokratisk valgt præsident. På den katolske privatskole *Colegio Saint Patrick* har man åbnet op for, at børn fra slummen kan få gratis undervisning. Eksperimentet bliver ledt af skolens leder, Fader McEnroe, en filantropisk og idealistisk mand.

Fem drenge fra slumkvarteret starter på *Colegio Saint Patrick*, heriblandt Pedro Machuca. Ikke alle elever på skolen er positive overfor det nye initiativ. Forskellen på de nye elever fra underklassen og de tidligere elever fra overklassen, syntes at være tydelig trods Fader McEnroes ihærdige forsøg på at blande dem. Til trods for slagsmål, drillerier og narrestreger, finder middelklassedrengen Gonzalo Infante hurtigt sammen med den nye dreng fra slummen, Machuca. Sammen får de hver især et indblik i livet hos henholdsvis underklassen og middelklassen. I slumkvarteret hvor Machuca bor, er støtten til Allende iøjnefaldende, hvilket er indlysende, eftersom at hans politiske program fokuserede på at forbedre vilkårene for arbejder- og underklassen.²¹ Hos Gonzalo er situationen en helt anden. Her er størstedelen middel- og overklassen efterhånden ved at være blevet trætte af Allendes mislykket politik, og demonstrationer og voldelige sammenstød er kommet på tale. Forskellen på det materielle er også enorm. Machuca bliver forbløffet over Gonzalo's materielle standard og får til sin store begejstring, lov til at låne et par Adidas sko og en *Lone Ranger* tegneseriebog. Noget der ellers ville være uopnåeligt for ham. På trods af forskellen mellem de to drenge, formår de alligevel at opbygge et venskab i skyggen af Allendes splittede samfund. Deres venskab repræsenterer Fader McEnroes vision om at relationer på tværs af klasserne, godt kan lade sig gøre. Dette vil jeg vende tilbage til i slutningen i min analyse af relationen mellem Machuca og Gonzalo.

3.2 Fader McEnroe og Colegio Saint Patrick's – en parallel til Allendes ide om et lige Chile

Fader McEnroe er leder på skolen *Colegio Saint Patrick*. Han sætter et socialt eksperiment på benene, som skulle gøre det muligt for drenge fra slummen at gå i skole på den prestigefyldte, engelske privatskole for drenge. På skolen gik der, udover de nye drenge fra slumkvarteret i Santiago, kun børn af politikere, erhvervsmænd eller folk fra middel- og overklassen.

²⁰ Wood, Andrés: *Machuca*, 2004

²¹ *Unidad Popular*'s program: <http://www.his2rie.dk/kildetekster/chile-kampen-for-demokrati/tekst-19/>

Målet med at få drenge fra slummen ind på skolen var, at gøre skolen mere lige og mangfoldig og dermed følge den socialistiske tankegang som Allendes politisk forsøgte at udbrede rundt i hele landet, hvor goderne skulle fordeles mere ligeligt. Netop Allendes socialistiske tankegang er genkendelig i fader McEnroe-karakteren. Fader McEnroe og *Colegio Saint Patrick* kan sammenlignes med det ulige Chile, hvor McEnroe er Allende der forsøger at gøre skolen mere mangfoldig. Arbejdet i gårdhaven på *Colegio Saint Patrick*, kan ses som et symbol på vigtigheden for at lære at samarbejde på tværs af forskellige sociale lag, noget som Fader McEnroe tillægger stor betydning:

*“Ahora son compañeros. Espero que los recibamos correctamente, como se recibe a un hermano, a nuevos amigos.”*²²

Fader McEnroe lægger altså stor vægt på respekten mellem eleverne, selvom de kommer fra forskellige baggrunde.

Fader McEnroe ville blande de nye elever med de andre, således at der ikke kommer til at være tale om de nye elever som ”de andre” og at eleverne dermed bliver én gruppe. Eleverne skal lære at respekterer hinanden, trods klasseforskellen:

*“Un momento. No quiero que los nuevos se sienten juntos. Usted, sí. Sí, usted. (A Robles) Tome sus cosas y vaya a sentarse allá. Más ánimo.”*²³

Her kommer det tydeligt til udtryk, at den sympatiske fader McEnroe ser på eleverne som individer og ikke tager klasseforskellen mellem dem, som betydning for noget. Den snobbende Robles’ dominans reduceres ved, at han bliver flyttet og der gøres dermed plads til drenge som Machuca. Samtidig vil Fader McEnroe have gensidig respekt mellem eleverne, lige meget hvem de er, eller hvor de kommer fra. Det kommer til udtryk når eleverne har svømning, hvor de snobbende elever igen stiller sigtekornet mod de nye proletarer fra slummen, og Fader McEnroe igen må gøre det klart, hvordan tonen på skolen skal være:

*“¡Van a aprender a respetarse! Aunque sea lo único que aprendan en este colegio. No me importa quiénes son, dónde nacieron. Acá van a respetarse unos a otros. ¿Está claro?”*²⁴

²² Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 10, l. 41-43.

²³ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 10, l. 45 – s. 11, l. 19.

²⁴ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 14, l. 42 – s. 15, l. 2.

Om det så måtte være det eneste de skulle lære på skolen, skal de lære at respekterer hinanden. Deres forskellige sociale klasser skal ikke have en betydning for hvordan de skal behandles. For Fader McEnroe er det vigtigt, ikke at opdele drengene efter klasseforskel. Der udspiller sig en større slåskamp i gården, hvor overklassedrengene ingen respekt viser overfor Gonzalo og Machuca. Gonzalo køber slik ved en lille bod i skolegården, hvorefter Robles og nogle andre drenge tager slikket fra ham. Machuca prøver at blande sig, men lykkedes ikke. Gonzalo giver op og siger til Machuca, at han vil købe noget nyt slik til dem. Derefter råber de andre drenge, at Gonzalo og Machuca er kærestes, hvilket provokerer Machuca. Machuca kaster sig over Robles, hvorefter Gonzalo blander sig og der skabes en større cirkel rundt om dem. Pludselig kommer Toro, en anden dreng fra slumkvarteret, og slår Robles i gulvet. Cirklen opløses og lærerne kommer drønende. Gonzalo, Machuca og de andre drenge er havnet på kontoret og Fader McEnroe er chokeret og skuffet over deres opførsel og undrer sig samtidig over om ikke de har lært noget af hvad han tidligere har sagt:

“Me decepcionan; todos ustedes me decepcionan. ¿Qué clase de arrogancia se les ha metido en el cuerpo? ¡Mírense, por favor! Usted, ¿prefiere comportarse como una bestia? ¿Prefiere ser usted y sólo usted, y los demás no cuentan? ¿Es que el colegio no les ha enseñado nada?”²⁵

Her kommer det socialistiske syn til udtryk i Fader McEnroe-karakteren. Det handler ikke om at foretrække sig selv, men derimod at tænke på andre. Hele tankegangen bag Fader McEnroes skolemæssige vision er menneskelig, og det får ham til at fremstå meget sympatisk. Slåskampen mellem overklassedrengene og drengene fra slumkvarteret, kan ses som en parallel til de uroligheder der udspillede sig på grund af uenigheder om Allendes politik. Som tidligere nævnt, havde modsætningerne i befolkningen mellem sociale grupper, venner og familier, ført til en tiltagende voldsbølge²⁶, hvilket slåskampen i skolegården kan ses som værende et eksempel på.

Til et forældremøde på skolen, tager en af forældrene ordet og gør Fader McEnroe opmærksom på at de 30 grise han har doneret til skolens gårdhave, efter sigende skulle være døde på grund af manglende vaccinationer:

²⁵ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 34, l. 4-8.

²⁶ Rasmussen, Kai: *Chile kampen for demokrati*, s. 91.

“Mire, Padre, como usted bien sabe yo he donado treinta chanchos para su granja, chanchos que he traído de mi campo, campo que me quieren robar los comunistas... y me he enterado de que los chanchos se están muriendo por falta de vacunación.”²⁷

Hvortil Fader McEnroe svarer:

“Pero esas cosas suceden, son parte del proceso que sus propios hijos están viviendo.”²⁸

I dette eksempel kommer understreges det, at en del af eksperimentet også er at lære eleverne, at der skal en proces til for at opnå en forandring. I en sådan proces, er det ifølge Fader McEnroe naturligt, at der kan opstå problemer undervejs.

I citatet ovenfor kommer en kritisk holdning til Allendes landbrugsreformer også til udtryk. Forælderen der har doneret grise til Fader McEnroes projekt, kritiserer kommunisterne for at ville stjæle hans grise. Denne mand har således ikke meget til overs for Allendes reformprogram, som her beskrives som direkte tyveri.

Der kan på flere punkter drages paralleller mellem Fader McEnroe og Salvador Allende. McEnroe har, ligesom præsidenten Allende, en socialistisk tankegang som kommer til udtryk i måden *Colegio Saint Patrick* styres. Det var målet, både i den virkelige periode i 1970-1973, men også i filmen *Machuca*, at samfundets klasseopdeling skulle forsøges at blive udjævnet. Eleverne arbejder sammen i gårdspladsen, hvor de har grise og forskellige afgrøder der skal komme alle til gode. *Colegio Saint Patrick* svarer altså på en måde til Allendes politiske mål: at fordele ressourcerne ud mellem hele landets befolkning. Det skulle ikke længere kun være de rige og snobbende børn der skulle gå i skole. De fattige borgere skulle også have mulighed for at få sig en uddannelse og på den måde kan fader McEnroes eksperiment i en vis grad sammenlignes med den socialistiske politik Allende førte.

3.3 Pedro Machuca og Gonzalo Infante

Pedro Machuca er en af de fem drenge fra slummen, der er blevet tilbudt en gratis skoleplads. Machuca virker meget genert, da han træder ind i klasselokalet og Fader McEnroe må flere gange bede ham om at gentage sit navn, så alle i klassen kan høre ham. Men i virkeligheden, er Machuca en meget selvsikker og robust dreng. I skolegården efter første time, bliver han kaldt hen af snobben

²⁷ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 38, l. 8-12.

²⁸ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 38, l. 13-14.

Robles. Robles gør alt for at provokere Machuca ved at sige, at det er hans forældre der betaler for Machuca's og de andre fra slummens skolegang, og at de ikke skal bryde sig om at lave reglerne:

"...Ustedes no están pagando el colegio, nuestros papás pagan por ustedes y ahora quieren poner las reglas, ni cagando."

Til det svarer Machuca:

*"Sabes qué, anda a alegarle al cura, mejor."*²⁹

Machuca forholder sig ganske rolig og fortæller Robles, at det nok var en bedre ide at snakke med præsten (fader McEnroe) om det. Eksemplet får Machuca til at fremstå selvsikker, og det viser, at klasseforskellen mellem de to, ifølge Machuca, ikke betyder, at Robles har ret til at koste rundt med ham.

Pedro Machuca repræsenterer arbejderklassen, slummen og underklassen. Specielt forskellen på materielle goder, fremstilles som nævnt tydeligt i filmen. En eftermiddag hvor drengene er taget hjem til Gonzalo efter skole, går Machuca rundt på værelset og kigger på de mange plakater og legetøjet der flyder. Pludselig får Machuca øje på et par semi-slidte Adidas sko:

*"¡Adidas! ¡Qué suerte! Made in Germany."*³⁰

Eksemplet bekræfter at Machuca's materielle standard, ikke er ligeså høj som Gonzalos. Noget så simpelt som et par Adidas sko, er en ting som Machuca normalt ikke ville kunne få og noget han begejstres over.

Machuca har ikke samme muligheder som Gonzalo, netop på grund af klasseforskellen mellem de to. Det kommer tydeligt til udtryk, da Machucas berusede far giver sin holdning tilkende om hans syn på venskabet mellem Machuca og Gonzalo:

*"En diez años más tu amigo va a estar trabajando en la empresa del papito y tú vas a seguir limpiando baños. En quince años más tu amigo va a ser dueño de la empresa del papito, y tú, ¡adivina!... Vas a seguir limpiando baños."*³¹

Her gives udtryk for arbejderklassens frustrationer over uligheden i samfundet. Citatet viser også at frustrationerne blandt de dårligt stillede borgere, stadig eksisterer under Allendes regeringsperiode

²⁹ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 12, l. 18.

³⁰ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 29, l. 4.

³¹ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 36, l.40-44.

og dermed at deres forhold ikke er blevet væsentligt forbedret. En ting er at overklassen er frustreret over at deres privilegier og ressourcer bliver nationaliseret, men en anden ting er at underklassen samtidig også er frustrerede over situationen. Det viser, at Allendes politik på dette tidspunkt ikke er lykkedes.

Gonzalo Infante repræsenterer middel- og overklassen. Hans far er ansat i FN, mens hans mor er hjemmegående. Gonzalo har alle de materielle goder som Machuca ikke har. En masse tøj, mærkevarer, tegneserier, plakater etc. De er modsætningen af hinanden, men alligevel komplimenterer de hinanden godt. Gonzalo får et indblik i arbejderklassens liv, og Machuca får et indblik i middel- og overklassens liv.

Gonzalo er eksemplet på en god og dygtig elev, der følger med i skolen og scorer høje karakterer. Han er ikke en af de populære, stærke drenge der fører an, men alligevel er han betydningsfuld for de andre, fordi han også hjælper dem med at snyde med de skriftlige opgaver. Hans popularitet bunder mere ud i hans høje faglige niveau, end hans reelle sociale renommé.³²

Drengene Gonzalo og Machuca er ikke specielt politisk bevidste. Særligt Gonzalo som er forholdsvis uvidende omkring den politiske situation der udspiller sig, og tænker ikke over Machucas egentlige baggrund. Han ser Machuca som en ven, upåvirket af deres store sociale forskel. Gonzalos uvidenhed kommer til udtryk, da ham og Machuca deler flag ud til en demonstration, sammen med Machucas kusine Silvana:

“¡¡El que no salta es momio³³!! ¡¡El que no salta es momio!!”

Gonzalo spørger derefter undrende:

“¿Qué es ser momio?”

Silvana svarer:

“Un rico e ignorante como tú.”³⁴

Eksemplet viser tydeligt, at Gonzalo ikke er klar over hvordan venstrefløjen opfatter højrefløjen. Han er en smule naiv og forstår egentlig ikke venstrefløjens meget fjendtlige opfattelse af højrefløjen.

³² Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, scene 17, s. 23.

³³ *Momio*: en højreorienteret person, i denne sammenhæng med en nedladende betydning.

³⁴ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 21, l. 18-19.

Gonzalo og Machucas politiske bevidsthed, for Gonzalos vedkommende mangel på samme, kommer igen til udtryk under en snak mellem Gonzalo, Machuca og Silvana om hvad de vil være når de bliver voksne:

Machuca: “*Yo, en cambio, cuando sea grande quiero ser cura. Como el Padre McEnroe.*”

Silvana: “*¿Cura? ¿Y para que quieres ser cura?*”

Machuca: “*Putá, para ayudar a la gente. Sobre todo a los más pobres.*”

Silvana: “*...¿Y tú, Gonzalo, qué quieres ser cuando grande?*”

Gonzalo: “*No sé... Quizás también cura. Como que es entretenido.*”³⁵

Her kommer drengenes bevidsthed og sociale forståelse til udtryk. Machuca vil være præst for at hjælpe de fattige borgere, hvorimod Gonzalo vil være præst, fordi det kunne være sjovt. De to drenge har et godt venskab, på trods af deres sociale forskelle, men deres forskellige sociale klasse ligger til baggrund for deres uens forståelse og bevidsthed omkring den samtidige politiske situation. Da militærkupper finder sted i slutningen af filmen, bekræftes de to drenges forskellige situationer i høj grad. De venstreorienterede, samt støtter til Allende, forfølges af militæret, og på brutal vis bliver Machucas kusine dræbt for øjnene af hele familien. Senere ryddes Machucas kvarter og jævnes med jorden. I modsætning til dette, lever Gonzalo livet videre i overklassen, hvor hans mor flytter sammen med sin rige elsker. Intet synes at være forandret for Gonzalo, hvorimod Machuca og resten af underklassen for alvor oplever konsekvenserne af Pinochets voldelige magtovertagelse. Forskelligheden mellem de to klasser, som Allende i tre år havde forsøgt at få mindsket, må i filmen derfor siges at være uændret, eller ligefrem blevet øget.

3.4 Politiske holdninger blandt elevernes forældre

Til et forældremøde på *Colegio Saint Patrick* kommer forældrenes henholdsvis venstre- og højreorienterede synspunkter til udtryk i en følelsesladet diskussion. Fader McEnroes projektet går ikke problemfrit da der er mange konflikter og slagsmål mellem de oprindelige og elever og de nye elever fra slumkvarteret. De højreorienterede forældre har svært ved at se pointen i at blande børn fra slumkvarteret med deres egne overklassebørn. Den højreorienterede synsvinkel på situationen kommer til udtryk, da en af forældrene tager ordet:

“*Acá hay un solo culpable, y ese es usted, Padre. Sí, señor. Está conciencizando a nuestros hijos y los está mezclando con gente que no tienen por qué conocer.*”³⁶

³⁵ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 35, l. 30-41.

³⁶ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 37, l. 35-37.

Den højreorienterede holdning er at skylden ligger hos Fader McEnroe, som unødvendigt blander deres børn med andre de ikke behøver at kende. Rent politisk er det en holdning om at det ville give færrest problemer at holde klasserne adskilt.

María Luisa, Gonzalos mor, som ellers har været ganske sød og venlig i modtagelsen af specielt Machuca, tager ordet og giver sin mening til kende:

*“Padre, yo quiero hacer una pregunta. ¿Cuál es la idea de mezclar las peras con las manzanas? ... ¿Cuál es la idea de mezclar... no digo que seamos mejores o peores... pero pucha que somos distintos, Padre?”*³⁷

Igen understreges det, at der er grundlæggende forskel på de sociale klasser og at overklassen ikke føler at det er nødvendigt at skulle blande de to. På samme måde angribes McEnroes projekt, og i virkeligheden også Allendes socialistiske eksperiment, da faderen til snobben Robles siger:

*“A nadie le gusta que le regalen las cosas sin esfuerzo propio.”*³⁸

Holdningen er her, at der alligevel ikke er nogen der bryder sig om at få noget foræret, uden at have gjort sig fortjent til det. I citatet gives der udtryk for en kritik mod at give underklassen jord og muligheder, uden at de selv har arbejdet for at opnå det. Derfor kan det samtidig med at være en kritik mod Fader McEnroes projekt, også ses som en kapitalistisk kritik mod Allendes nationaliseringer af de ressourcer der førhen kun tilhørte overklassen.

Machucas mor, som også er til stede til mødet, rejser sig i midten af al uroen og taler, som en af de eneste, underklassens sag:

*“...Y a ustedes nadie los va a culpar por seguir con la misma historia. Yo me pregunto no más, ¿cuándo se van a hacer las cosas de otra manera...? ¿Cuándo se van a atrever a hacer algo distinto...?”*³⁹

Hun bakker op om, at man skal prøve at gøre tingene på en anderledes måde og at man, ligesom Fader McEnroe tidligere har sagt med hensyn til hans projekt, er nødt til at acceptere en ikke problemfri proces for at opnå et mere retfærdigt og lige samfund for alle.

Samlet set kan man sige at forældremødet, men også de centrale personer i filmen, afspejler et splittet chilensk samfund, hvor de politiske holdninger var forskellige og uenighederne store.

³⁷ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 38, l. 28-32.

³⁸ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 38, l. 20-21.

³⁹ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 39, l. 2-5.

Som i virkelighedens Chile kommer uenighederne og henholdsvis højrefløjens og venstrefløjens frustrationer til udtryk på mange måder. I venskabet mellem Gonzalo og Machuca, i forbindelse med Fader McEnroes projekt, blandt forældrene og i Gonzalos familie. Gonzalos familie er som nævnt en del af den velstillede middelklasse og befinder sig i virkeligheden lidt på begge fløje:

Patricio: *“Para Chile lo mejor es el socialismo, pero para nosotros no todavía.”*⁴⁰

Gonzalo's far har forståelse for det socialistiske projekt og kan se værdien for Chile, men han er ikke indstillet på at ofre det processen kræver, og han foreslår sin familie at emigrere til Italien. Eksemplet kan bruges til at vise, at det politiske billede som fremstilles i filmen, ikke er sort-hvidt, men mere nuanceret og flertydigt – ligesom i virkelighedens verden.

3.5 Machuca og virkelighedens Saint Patrick

Filmen Machuca er ikke en historisk kilde, eftersom det er fiktion, hvor der ikke indgår autentiske personer, men den er blot inspireret af instruktøren Andrés Woods egne oplevelser. I filmen er *Colegio Saint Patrick* en fiktiv skole, men den er inspireret af den virkelige, katolske privatskole i Santiago i Chile, *Saint George*. På samme måde er hele Fader McEnroes projekt inspireret af den autentiske Fader Gerardo Whelan, som også begyndte et socialt eksperiment med at lade fattige drenge fra slummen gå på skolen gratis.⁴¹ Fordi Fader McEnroe og *Saint Patrick* projektet er baseret på virkelige hændelser og er i en historisk ramme, giver det mening at forholde sig kildekritisk til filmen. Selve miljøet og måden de forskellige personer fremstilles, i forhold til tøj, materielle goder, sprog etc., er umiddelbart meget troværdigt og tidstypisk. I filmen indgår også autentiske filmklip af Allende og Pinochet, hvilket ydermere bidrager til filmens historiske troværdighed. Dog kan man stille spørgsmålstegn ved filmens måde at fremstille handlingen på. Ved at kigge på en førstehåndskilde hvor autentiske personer beskriver, hvordan det egentlig var at gå på *Saint George*, kan man få et bedre dokumenteret billede og bedre forståelse af, hvor tæt, eller hvor langt filmen er fra virkeligheden. I den chilenske avis *La Tercera* bliver Efraín Miranda, som selv har gået på den autentiske privatskole *Saint George*, spurgt hvad han synes om filmen:

*“Tengo un problema con la visión que ha creado el filme. La película no es la historia, es una mirada del cineasta, con personajes muy estilizados, el rico muy rico, el pobre muy pobre. No retrata todos los matices que tuvo el experimento.”*⁴²

⁴⁰ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 34, l. 44 – s. 35, l. 1.

⁴¹ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 7.

⁴² Zalaquett, Ricardo Acevedo: *Integración a palos: El primer machuca*. Besøgt d. 17/12/2018.

Filmen er altså ikke *la historia*, men derimod Andrés Woods blik på historien. Ifølge Efraín Miranda er filmens personer stiliserede og kontrasterne tegnet kraftigt op. Som han siger, er den rige meget rig, og den fattige meget fattig. Eksperimentet og personernes mange nuancer er ifølge Efraín Miranda ikke med i filmen. Alt i alt kan *Machuca* altså ikke betragtes som en autentisk, historisk fremstilling af virkeligheden, da den kun delvis er troværdig. Dog har jeg kun udsagn fra en enkelt person, så hvis man skulle have en bedre dokumenteret vurdering, skulle flere autentiske personer, som har oplevet virkelighedens *Saint Patrick*, naturligvis inddrages. Ikke desto mindre kan Efraín Mirandas kritik overfor filmen, ses om en tendens. Havde jeg haft flere autentiske personlige beretninger med samme opfattelse som denne, kunne jeg dermed bekræfte tendensen.

4. Diskussion

4.1 Venstre- og højrefløjen

I filmen *Machuca* kommer venstre- og højrefløjen til udtryk på flere måder.

For det første skildres fløjene via helt almindelige personkarakteristikker og ikke igennem personer der er erklærede socialister, kommunister eller konservative. Gonzalo og Machuca, og de andre centrale aktører, fremstilles som helt almindelige personer, hvor konflikten skildres i deres miljø og i deres omgivelser.

For det andet, fremstilles den ekstremistiske højrefløj negativt. Gonzalos søsters kæreste, Pablo, er et eksempel på en ekstremistisk højreorienteret, som fremstilles usympatisk og voldelig. Til demonstrationen, hvor Silvana, Machuca og Gonzalo sælger flag, stjæler han fra Silvana, og han opfører sig truende.⁴³ Derfor kan man sige, at de almindelige mennesker som indgår i fløjene fremstilles mere neutralt, mens de ekstreme tilhængere af fløjene fremstilles negative og usympatiske.

Pinochets militærjunta⁴⁴ derimod, som stod for magtovertagelsen ved kuppet i 1973, fremstår i slutningen af filmen, som meget voldelig og brutal. Det kommer tydeligt til udtryk, da Gonzalo cykler ud i slumkvarteret for at finde Machuca, hvor han i stedet finder tre militærfolk i færd med at ransage og ødelægge utallige boliger. Man får altså et helt andet indtryk af militærjuntaen og Pinochet, end man gør med de højreorienterede forældre til forældremødet. Deres holdninger var højreorienterede, men de fremstilles ikke som usympatiske mennesker. Der kan i filmen derfor være

<https://www.latercera.com/noticia/integracion-a-palos-el-primer-machuca/>

⁴³ Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*, s. 39.

⁴⁴ *Militærjunta*: en ledende gruppe af officerer.

tale om en negativ tendens mod militæret og derimod en mere neutral og fordomsfri tendens mod de karaktere som repræsenterer højrefløjen, fordi de er almindelige mennesker.

Der er ikke tvivl om at sympatien ligger hos venstrefløjen og Allendes socialistiske tankegang. Det udtrykkes også i Fader McEnroe karakteren, som fremstilles meget sympatisk og medmenneskelig, dog uden at være helteagtig. Karaktermæssigt kunne Fader McEnroe repræsentere Salvador Allende idet der, som tidligere nævnt, kan drages mange paralleller mellem de to. Ud fra det kan det altså tolkes som at sympatien også ligger hos Salvador Allende, eftersom hans politik afspejles i Fader McEnroe karakteren.

I et land som Chile hvor omstændighederne under Allende, måske kunne have udviklet sig til en borgerkrig, er det vanskeligt at fordømme enten den ene eller den anden fløj, og dermed dømme en hel befolkningsgruppe. Hvis filmen kun konsekvent fremstillede f.eks. højrefløjen som usympatiske, voldelige og brutale, så havde det historiske og politiske billede været unuanceret og det ville kunne skabe problemer i forhold til efterkommere af højrefløjen. De højreorienterede havde deres grunde til at være højreorienterede og hvis man ikke tog hensyn til disse, ville efterkommer af samme fløj eller ideologi sikkert føle sig forulempede eller nærmest trådt på. Perioden er en ømtålelig del af Chiles historie, hvorfor man, når man laver en film om situationen, også er nødt til at skabe et nuanceret billede af situationen, for netop ikke at genere hverken den ene eller den anden part.

4.2 International politisk kontekst

I begyndelsen af 1970'erne prægede Den Kolde Krig stadig verdensordenen, hvor to supermagter kæmpede om at udbrede deres forskellige ideologier. Det kapitalistiske USA på den ene side, og den kommunistiske Sovjetunionen på den anden side.⁴⁵ Det betød, at USA kæmpede for at så få lande som muligt, ville falde i kommunismens hænder. Det var en politik som den forrige Præsident John F. Kennedy lagde fokus på og som blandt andet betød, at CIA i 1961 forsøgte at invadere Cuba, hvor Fidel Castro ledte et kommunistisk styre.⁴⁶

Fra amerikansk side var et scenarie om udbredt kommunistisk tankegang i et land på det amerikanske kontinent, slet ikke populært. Antikommunismen havde hængt ved fra Kennedys præsidentperiode, og frygten for et kommunistisk Chile var betydelig.

⁴⁵ Samson, Jesper: *Den Kolde Krig*. Information, september 2015. <https://faktalink.dk/titelliste/den-kolde-krig>

⁴⁶ Bjerre-Poulsen, Niels: *Svinebugtaffæren*. Den store danske, Gyldendal.
http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/USA_og_Nordamerika/USA_efter_1945/Svinebugtaff%C3%A6ren

Som det kommer til udtryk i filmen *Machuca*, var uenighederne mellem venstre- og højrefløjen store. Urolighederne trak til og et scenarie om, at Allende ikke længere skulle være Chiles præsident var hurtigt blevet realistisk. Som det fremgik af redegørelsen, havde USA's indirekte støtte til militærkuppet en væsentlig betydning for kuppets reelle gennemførelse.

Efter Den Kolde Krigs afslutning, er der kommet adgang til en lang række førhen hemmelige dokumenter fra CIA, og fra Sovjetunionens hemmelige statspoliti, KGB. Det gør, at der nu er nogle samtidige førstehåndskilder, som kan være med til at danne et autentisk og troværdigt billede af de to verdensmagters indflydelse på Chile i perioden.

The National Security Archive har offentliggjort en lang række dokumenter, hvori notater og samtaler omkring USA's indflydelse i Chile indgår.⁴⁷ Eksempelvis er det kommet dokumentation på, at den amerikanske efterretningstjeneste CIA støttede Pinochets magtovertagelse. Det var dog mest bag kulisserne og derfor ikke særlig tydeligt for befolkningen. Hvis USA ikke havde støttet Pinochets magtovertagelse, havde Chile så sluppet for 17 års militærdiktatur? Det er svært at svare på, men en ting der er sikker, er USA's indflydelse. Den daværende udenrigsminister og rådgiver Henry Kissinger⁴⁸ har, som det senere hen er blevet offentliggjort, haft en større finger med i spillet om en amerikansk indblanding. Det viser et dokument fra *National Security Archive* hvor Kissinger fremlægger truslen fra Allendes socialistiske projekt i Chile, og hvilke muligheder USA har for at stoppe det. Det viser, at USA rent faktisk så Allende som en trussel:

*"The consolidation of Allende in power in Chile, therefore, would pose some very serious threats to our interests and position in the hemisphere..."*⁴⁹

CIA-dokumenterne afslører, at USA forsøgte at gøre livet surt for Allende, således at hans politik skulle mislykkes. Økonomiske sanktioner mod Chile, var en del af den amerikanske proces med at maksimere presset på Allendes regime, i håb om at undgå etablering af Allendes politik.

Præsident Nixon bestræbte sig altså på at afspore den chilenske vej til socialisme og udtalte to dage efter Allendes indsættelse som præsident, at:

*"Ingen i Latinamerika skal få det indtryk, at man kan sluppet af sted med dette, at det kan lade sig gøre at gå denne vej."*⁵⁰

⁴⁷ National Security Archive, The George Washington University <https://nsarchive.gwu.edu/>

⁴⁸ Henry Kissinger - biographical. <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1973/kissinger/biographical/>

⁴⁹ Kissinger, Henry: *NSC Meeting – Chile*. National Security Archive.
<https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB437/docs/Doc%204%20-%20Kissinger%20to%20Nixon%20re%20Nov%206%20NSC%20meeting.pdf>

⁵⁰ Lassen, Morten: *Kuppet i Chile og den danske venstrefløj*, s. 57.

USA ville nu føre en politik der ville afskrække andre latinamerikanske lande fra at gå den socialistiske vej. Samtidig fremgår, i et dokument fra CIA, Præsident Richard Nixons beslutning om hvordan USA skal håndtere truslen om en eventuel etablering af Allendes politik:

*"The President has decided that the public posture of the United States will be correct but cool, to avoid giving the Allende government a basis on which to rally domestic and international support for consolidation of the regime; but that the United States will seek to maximize pressures on the Allende government to prevent its consolidation and limit its ability to implement policies contrary to U.S. and hemisphere interests."*⁵¹

USA søgte at maksimere presset på Chile, ved offentligt at føre en korrekt men afvisende politik, og samtidig presse Allendes Chile maksimalt. Presset indebar diverse sanktioner af Chile, både økonomisk og med hensyn til international støtte – samtidig med at støtten til oppositionen i Chile fra amerikansk side voksede.

Chile havde på samme tid stor betydning for Sovjetunionen, og generelt for udbredelsen af den socialistiske ideologi. Salvador Allendes eksperiment, var ifølge den tidligere russiske general Nikolai Leonov fra KGB, hvilket svarer til det amerikanske CIA, et eksempel på at socialisme kunne gennemføres på demokratisk og fredelig vis:

*"As regards Chile, well, this country had enormous value and historical importance for us because of the installation of socialism by Salvador Allende's democratic path. Chile represented a unique opportunity to show the world that socialism could triumph by electoral, peaceful means."*⁵²

I forhold til at udbrede socialismen havde Allendes Chile således en meget stor betydning for Sovjetunionen, og den demokratiske vej til socialisme var et nyt fænomen som stod i kontrast til eksempelvis Fidel Castros cubanske revolution. På den anden side var Sovjetunionen tilbageholdende med at støtte Allende økonomisk. Samtidig med at USA forsøgte at 'stikke en kæp i hjulet' på Allendes socialistiske projekt, nøjedes Sovjetunionen i vid udstrækning med at støtte Chile på et ideologisk plan. I december 1972 besøgte Allende Moskva for at søge om økonomisk støtte fra Sovjetunionen. Den daværende Sovjetiske præsident Leonid Brezjnev imødekom ikke

⁵¹ National Security Council: *Policy towards Chile*. CIA. <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/LOC-HAK-460-5-6-9.pdf>

⁵² Estudios Publicos: *Soviet intelligence in latin america during the cold war*. Hispanic American Center for Economic Research. Besøgt d. 18/12/2018. <http://www.hacer.org/pdf/Leonov00.pdf>

Allendes ønske med andet end udtryk for solidaritet og venlige ord.⁵³ Dette underbygges af Nikolai Leonov:

*“Of course, all our sympathies were with this experiment, and for that reason we follow the Chilean case with great attention. But we did not believe in its success...”*⁵⁴

Den russiske indflydelse var derfor knap så betydelig eller afgørende for løsningen på Chiles daværende konkrete økonomiske problemer.

Sammenfattende kan det siges, at både USA og Sovjetunionen tillagde Chile stor betydning, dog på to forskellige måder. USA så Allendes projekt som en trussel, og forsøgte ihærdigt at mindske regeringens fodfæste i landet, alt i mens Sovjetunionen støttede Allende med solidariske ord, men uden afgørende økonomisk støtte. På denne baggrund var Allende i en situation, hvor der ikke var meget hjælp at hente, alt imens han kunne se tingene falde fra hinanden, i et land han ellers havde forsøgt at samle.

5. Konklusion

Den politiske situation under Salvador Allende kan betegnes som kaotisk, og den resulterede i et splittet samfund, selvom det modsatte var målet. Målet var netop at forene klasserne, og fordele landets ressourcer mellem de forskellige klasser, og skabe et mere lige Chile. Utilfredsheden og den manglende forståelse for Allendes projekt fra overklassen, skabte uro og voldelige sammenstød, mellem de to politiske fløje. Særligt var det nationaliseringen af kobberindustrien samt en omfordeling af de største jorde, der gjorde overklassen utilfreds med Allende som præsident. Alt i alt var samfundet under Allende splittet, hvor forskellen mellem over- og underklassen var central. Situationen var til sidst så tilspidset, økonomien så ringe, støtten til oppositionen fra amerikansk side så stor, at Pinochet med støtte fra USA og dele af befolkningen, endte med at tage magten fra Allende med militære midler.

I filmen *Machuca* kan der drages paralleller mellem Fader McEnroes projekt på Saint Patrick School og Allendes socialistiske projekt i virkelighedens Chile. Allendes visioner for Chile afspejler sig i Fader McEnroes visioner for Saint Patrick School.

⁵³ Lassen, Morten: *Kuppet i Chile og den danske venstrefløj*, s. 67.

⁵⁴ Estudios Publicos: *Soviet intelligence in latin america during the cold war*. Hispanic American Center for Economic Research. Besøgt d. 18/12/2018. <http://www.hacer.org/pdf/Leonov00.pdf>

Det kan samtidig konkluderes at det ikke lykkedes at udjævne de sociale forskelle mellem Machuca og Gonzalo. Selvom det ikke stod i vejen for deres venskab, ændredes deres forskellige sociale positioner i samfundet sig ikke.

Det splittede chilenske samfund kommer tydeligt til udtryk i filmen *Machuca*, især ved forældremødet på *Saint Patrick School*, hvor de modstridende politiske holdninger udtrykkes. I analysen er jeg samtidig kommet frem til, at repræsentanterne for de to fløje i filmen, fremstilles på en nuanceret og fordomsfri måde. I modsætning dertil fremstilles militæret og den ekstreme højrefløj som brutal og voldelig.

Filmen kan ikke betragtes som en autentisk historisk fremstilling, men den giver instruktøren Andrés Woods billede af historien, hvori der indgår autentiske elementer.

USA og Sovjetunionen var begge betydningsfulde for militærkuppet i Chile. USA så Allendes politik som en trussel og forsøgte derfor at mindske socialismens fodfæste i landet, således at andre latinamerikanske lande ikke skulle begive sig ud i det samme. Sovjetunionen derimod, støttede Allende-regeringen med solidaritet dog uden nogen afgørende effekt. På denne baggrund kan det konkluderes, at den internationale kontekst havde afgørende betydning for konfliktens udfald.

6. Litteraturliste

Primær litteratur:

Film:

Wood, Andrés: *Machuca*, 2004.

Bøger:

Clausen, Inge-Margrethe: *Machuca*. Nordisk forlag, 2006.

Sekundær litteratur:

Bøger:

Clausen, Inge-Margrethe: "Machuca" 2006

Lindhardt, Martin med flere: *Chile mellem fortid og fremtid*. Aalborg Universitetsforlag 2012.

Lassen, Morten: *Kuppet i Chile og den danske venstrefløj*. Informations Forlag, 2015.

Rasmussen, Kai: *Chile kampen for demokrati*. Bogforlaget Frydenlund, 2010.

Artikler:

De Onis, Juan: *Allende, Chilean Marxist, wins vote for presidency*. The New York Times, September 7th, 1970. Besøgt d. 17/12/2018.

<https://www.nytimes.com/1970/09/06/archives/allende-chilean-marxist-wins-vote-for-presidency-allende-chilean.html>

Zalaquett, Ricardo Acevedo: *Integración a palos: El primer machuca*. La Tercera, juli 2014. Besøgt d. 17/12/2018.

<https://www.latercera.com/noticia/integracion-a-palos-el-primer-machuca/>

Internetsider:

Cancino-Troncoso, Hugo: *Eduardo Frei Montalva*. Den store danske, Gyldendal. Besøgt d. 11/12/2018.

http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Syd_og_Mellemamerika/Sydamerikanske_personligheder/Eduardo_Frei_Montalva

Castro- Becker, Maria og Arne Skadhede: *Chile – historie*. Den store danske, Gyldendal. Besøgt d. 10/12/2018.

[http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Syd-og_Mellemamerika/Chile/Chile_\(Historie\)](http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Syd-og_Mellemamerika/Chile/Chile_(Historie))

Fors, Mats: *Kuppet i Chile*. Alt om historie, juli 2013. Besøgt d. 10/12/2018.

<https://altomhistorie.dk/krig/den-kolde-krig/kuppet-i-chile>

Henry Kissinger – Biographical. Nobelprize.org. Nobel Media AB 2018. Besøgt d. 16/12/2018.

<https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1973/kissinger/biographical/>

The National Security Archive, The Washington University. Besøgt 18/12/2018.
<https://nsarchive.gwu.edu/>

Wulff, Carsten: *Militærjunta*. Den store danske, Gyldendal. Besøgt 16/12/2018.
http://denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Samfund/Den_korporative_stat_og_totalit%C3%A6rt_styre/milit%C3%A6rjunta

Andre kilder:

Allende, Salvador: *Discurso de Salvador Allende en el Estadio Nacional*. Wikisource. Besøgt 11/12/2018.
[https://es.wikisource.org/wiki/Discurso_de_Salvador_Allende_en_el_Estadio_Nacional_\(5_de_noviembre_de_1970\)](https://es.wikisource.org/wiki/Discurso_de_Salvador_Allende_en_el_Estadio_Nacional_(5_de_noviembre_de_1970))

Estudios Publicos: *Soviet intelligence in latin america during the cold war*. Hispanic American Center for Economic Research. Besøgt d. 18/12/2018. <http://www.hacer.org/pdf/Leonov00.pdf>

Kissinger, Henry: *Policy towards Chile*. National Security Archive. Besøgt d. 17/12 2018.
<https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB437/docs/Doc%204%20-%20Kissinger%20to%20Nixon%20re%20Nov%206%20NSC%20meeting.pdf>

Kornbluh, Peter: *Kissinger and Chile: The declassified record*. National Security Archive. Besøgt 9/12/2018. <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB437/>

National Security Council: *Policy towards Chile*. CIA. Besøgt d. 18/12/2018.
<https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/LOC-HAK-460-5-6-9.pdf>

Unidad Populares program. His2rie.dk, besøgt d. 9/12/2018
<http://www.his2rie.dk/kildetekster/chile-kampen-for-demokrati/tekst-19/>